

РОЗДІЛ 4. МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН З АДАПТОВАНИМИ ЄВРОПЕЙСЬКИМИ ФУНКЦІЯМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО САМОРЕАЛІЗАЦІЇ, ДЕМОКРАТИЧНОСТІ, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Хомич Л.О. (Київ)

Процес демократизації освіти, надання їй державно-національної спрямованості, вимагає від психолого-педагогічної науки пошуку нових шляхів якісного вдосконалення педагогічної освіти. За таких обставин науковці пропагують гуманітарні, ціннісні аспекти, які є визначальними для світового розвитку; особливу увагу звертають на формування і розвиток у майбутніх вчителів насамперед духовних цінностей як домінуючих і вирішальних для розвитку ціннісної системи людини.

Вивченням аксіологічного (ціннісного) потенціалу національної освіти як багатства українського етносу займається етнопедагогіка, як наука про народну педагогіку. Вагомий внесок у вітчизняну етнопедагогіку зробили Г. Ващенко, О. Духнович, М. Драгоманов, О. Кобилянська, О. Корф, І. Огієнко, Ф. Прокопович, Г. Сковорода, І. Франко, Т. Шевченко, С. Русова та ін.

Аксіології присвячені праці багатьох сучасних педагогів і науковців, зокрема О. Вишневського, Т. Дем'янчук, П. Ігнатенко, П. Кононенко, С. Павлюк, Д. Руденка, Г. Скрипник, М. Стельмахович, Т. Усатенко та ін.

Ціннісні орієнтації вчителя, представлені у роботах видатних педагогів, є свого роду генетичною підставою стратегічних завдань розвитку сучасної освіти. Осмислення найбагатшої спадщини класиків вітчизняної педагогіки дозволяє зробити висновок про гуманістичну спрямованість її сфери відносин. З проведеного аналізу деяких педагогічних концепцій вітчизняних педагогів видно: їхні ціннісні пріоритети сходяться в площині "особистість", що може розглядатися як фундамент і основне джерело функціонування освіти. Специфіка ціннісних позицій педагогів підсилює особистісну складову освіти і дозволяє побачити якісну своєрідність педагогічного процесу.

Формування майбутнього вчителя залежить від соціально-психологічних умов, зокрема його здатності бути особистістю, яка перетворює емоційну, вольову, поведінкову сферу інших людей. Новою стратегією психолого-педагогічної підготовки є розвиток у людини здібностей до творення іншого, а через це – і до самовдосконалення. Тому вчитель може пройти у своєму професійному становленні кілька рівнів, зокрема:

- 1) *педагогічної умілості*, що є основою професіоналізму вчителя, без якої неможливо працювати в школі; вона базується на достатній теоретичній і практичній підготовці, що забезпечується навчальними закладами і вдосконалюватиметься в школі;
- 2) *педагогічної майстерності* – тобто доведеної до високого ступеня до-

сконалості навчаючої і виховуючої умілості, що відбиває особливу відшліфованість методів і прийомів використання психолого-педагогічної теорії на практиці, завдяки чому забезпечується висока ефективність навчально-виховного процесу;

- 3) *педагогічної творчості*, яка характеризується включенням у навчально-виховну діяльність тих чи інших методичних модифікацій, раціоналізації прийомів і методів навчання й виховання;
- 4) *педагогічного новаторства* – найвищого рівня професійної діяльності вчителя, який органічно включає висунення і реалізацію нових, прогресивних ідей, принципів і прийомів у процесі навчання і виховання й суттєве підвищення його якості [1].

Ефективність формування загально-педагогічних знань, умінь і навичок у процесі навчальних занять забезпечують певною системою умов і засобів. Потрібна комплексна організація діяльності студентів, безперервність і систематичність вивчення педагогічної теорії і шкільної практики протягом усього періоду навчання у ВНЗ, взаємозв'язок теоретичного і практичного навчання, змісту, форм і методів навчання й особистості викладача, творче спілкування зі студентами, організація диференційованої самостійної роботи.

Комплексна організація діяльності студентів полягає в поєднанні навчально-пізнавальної, навчально-практичної і самостійної практичної роботи. Пізнавальну навчальну діяльність, пов'язану з викладанням психолого-педагогічних дисциплін, доцільно розглядати як процес розв'язання навчальних завдань, спрямованих на вивчення принципів, способів організації педагогічного процесу й оволодіння основними педагогічними вміннями.

Процес навчання у вищому педагогічному закладі повинен задовольняти ряд вимог.

По-перше, він зумовлений суспільними потребами, що відбивають стан розвитку країни, її економіки і можливості розвитку освіти. Вимога спрямована на реалізацію головної мети педагогічних навчальних закладів у сучасних умовах – формувати вчителя, здатного творчо розв'язувати проблеми навчально-виховного процесу в школі, вчителя, який забезпечить інтелектуальний, фізичний, моральний і естетичний розвиток учнів, тобто високоосвіченого і висококваліфікованого спеціаліста.

По-друге, залежить від матеріально-технічної бази і рівня кваліфікації викладацького складу ВНЗ. Згідно з цією вимогою навчально-виховний процес потрібно забезпечувати лабораторно-аудиторним фондом і навчально-технічними засобами, базою педагогічної практики, а також ефективними методами застосування ТЗН, комп'ютерної техніки, навчально-методичними посібниками.

По-третьє, є цілісним, що виявляється в єдності навчання, виховання і розвитку особистості майбутнього вчителя на основі комплексної організації його діяльності під час навчання. Ця вимога зумовлює формування морально-цілісної особистості, в якій прагнення, слово, вчинки не суперечать нормам моралі, виробленим у суспільстві і яка здатна організувати цілісний навчально-виховний процес у школі.

По-четверте, забезпечує взаємозв'язок навчальних і реальних пізнавальних можливостей студентів; це означає, що студент є суб'єктом педагогічного процесу у ВНЗ, має право вибору альтернативних навчальних планів і програм, можливість для вдосконалення своїх задатків у процесі самостійної науково-пізнавальної і практичної діяльності.

По-п'яте, єдиний у викладанні і навчанні. Ця вимога виявляє спільність діяльності викладача ВНЗ і студента, завдяки чому в педагогічному процесі не тільки розвивається студент, а й вдосконалює свій науково-теоретичний і

методичний рівень викладач. Отже, відносини між учасниками педагогічного процесу є основним компонентом педагогічної діяльності, а суб'єкт-суб'єктивні відносини – запорукою його успіху.

По-шосте, зумовлює взаємозалежність завдань, змісту, методів і форм організації навчання. Її основу становить міждисциплінарна психолого-педагогічна концепція, зорієнтована на високий рівень комунікативності й активності студентів, теоретичної рефлексії, на інноваційну й інтелектуальну ініціативу, активність суб'єктів навчання.

Головним завданням сучасної школи є реалізація особистісно-орієнтованої моделі освіти. У зв'язку з цим постає питання про підготовку вчителя, здатного здійснювати його в навчально-виховному процесі. Формувати такого вчителя потрібно в середовищі, для якого характерні високогуманні відносини між викладачами і студентами навчального закладу, в умовах реалізації ідей педагогіки співробітництва. Педагогіка співробітництва спрямована на формування високогуманних відносин між суб'єктами педагогічного процесу; організацію навчального процесу, який би забезпечував творчий розвиток майбутнього спеціаліста; індивідуалізацію і диференціацію навчання у вищому навчальному закладі; на формування творчого колективу студентів; співпрацю між педагогами і студентами.

Пропагуючи на практиці ці ідеї, вітчизняна педагогіка й освіта сьогодні зобов'язані зробити все можливе для відродження і поширення цінностей, що забезпечують нашому народові справжню духовність. Сьогодні саме гуманітарні, ціннісні аспекти є визначальними у розвитку особистості майбутнього вчителя.

Література

1. Харламов И.Ф. О педагогическом мастерстве, творчестве и новаторстве // Педагогика. – 1992. – №7-8. – С.11-15.

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУПРОВОДУ МОЛОДОГО ПЕДАГОГА У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Артюшенко В.О. (Полтава)

Одним із істотних завдань, що стоять перед керівництвом школи у ситуації, коли колектив поповнюється недосвідченим учителем, є оцінка його професійного рівня на даний момент, виявлення сильних і слабких моментів у роботі, а також з'ясування можливостей і допомога в реалізації молодому педагогові власного потенціалу.

При вирішенні цього завдання актуалізується протиріччя: з одного боку, певне уявлення про роботу початківця і його професійні проблеми має скластися в адміністрації уже в перші тижні навчального року, а з іншого – для об'єктивної оцінки потрібен більш значний час.

Тому виникає потреба розмежування напрямків аналізу згідно масштабності характеристик, які йому підлягають. Пропонуємо виділити їх три, а саме глобальний, поточний та оперативний.

Глобальний аналіз має враховувати комплексні результати роботи молодого педагога, які стануть очевидними по закінченні навчального року, і зорієнтований на вивчення успішності класів, де цей вчитель працює, взаємин, що склалися в нього з учнями та їхніми батьками, позиції в педагогічному